

Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU4

En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om konsultation i frågor som rör det samiska folket, lag om ändring i same-tingsslagen, lag om ändring i lagen om nationella minoriteter och minoritets-
språk och lag om ändring i lagen om konsultation i frågor som rör det samiska folket.

Förslaget innebär att regeringen och statliga förvaltningsmyndigheter ska vara skyldiga att konsultera Sametinget innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. I vissa fall ska konsultation även genomföras med en sameby eller en samisk organisation. Skyldigheten att konsultera gäller inte för domstolsliknande nämnder eller organ i förvaltningsmyndigheter som har domstolsliknande uppgifter. Från konsultationsplikten undantas vissa ärendetyper och även vissa andra särskilt angivna fall.

Dessa lagändringar föreslås träda i kraft den 1 mars 2022.

Förslaget innebär vidare att kommuner och regioner ansluts till konsultationsordningen genom en lag om ändring i den nya lagen om konsultationer. Denna lagändring föreslås träda i kraft den 1 mars 2024.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns fem reservationer (M, SD, C, V, KD).

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:19 En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket.

Sex yrkanden i följdmotioner.

Sju yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2019/20, 2020/21 och 2021/22.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden.....	6
En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket	6
Kommuner och regioner.....	14
Utvärdering av konsultationslagen	16
Rätten till fritt och informerat förhandssamtycke	17
Resurstilldelning för konsultation	19
Myndigheters remisser till Sametinget, samebyarna och samiska organisationer	20
Reservationer	22
1. En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket, punkt 1 (M, SD, KD).....	22
2. Kommuner och regioner, punkt 2 (C).....	23
3. Kommuner och regioner, punkt 2 (V)	24
4. Utvärdering av konsultationslagen, punkt 3 (C).....	24
5. Rätten till fritt och informerat förhandssamtycke, punkt 4 (V)	25
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	26
Propositionen	26
Följdmotionerna	26
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20	27
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	27
Motioner från allmänna motionstiden 2021/22	27
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	29
<i>Bilaga 3</i>	
Kulturutskottets yttrande 2021/22:KrU2y	35

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om konsultation i frågor som rör det samiska folket,
2. lag om ändring i sametingslagen (1992:1433),
3. lag om ändring i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk,
4. lag om ändring i lagen (2021:000) om konsultation i frågor som rör det samiska folket.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:19 punkterna 1–4 och avslår motionerna

- 2019/20:2853 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 4,
 2020/21:3647 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 5,
 2021/22:4109 av Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP) yrkande 5,
 2021/22:4243 av Matheus Enholm m.fl. (SD) och
 2021/22:4244 av Karin Enström m.fl. (M, KD).

Reservation 1 (M, SD, KD)

2. Kommuner och regioner

Riksdagen avslår motionerna

- 2021/22:4238 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 2 och
 2021/22:4249 av Linda Modig m.fl. (C) yrkande 2.

Reservation 2 (C)

Reservation 3 (V)

3. Utvärdering av konsultationslagen

Riksdagen avslår motion

- 2021/22:4249 av Linda Modig m.fl. (C) yrkande 1.

Reservation 4 (C)

4. Rätten till fritt och informerat förhandssamtycke

Riksdagen avslår motion

- 2021/22:4238 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 1.

Reservation 5 (V)

5. Resurstilldelning för konsultation

Riksdagen avslår motion

- 2020/21:166 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4.

6. Myndigheters remisser till Sametinget, samebyarna och samiska organisationer

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:693 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 2,

2020/21:3344 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 2 och

2021/22:3355 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 2.

Stockholm den 13 januari 2022

På konstitutionsutskottets vägnar

Karin Enström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Enström (M), Hans Ekström (S), Marie Granlund (S), Lars Jilmstad (M), Matheus Enholm (SD), Per-Arne Håkansson (S), Per Schöldberg (C), Ida Drougge (M), Fredrik Lindahl (SD), Tuve Skånberg (KD), Tina Acketoft (L), Mikael Strandman (SD), Camilla Hansén (MP), Erik Ottoson (M), Jessica Wetterling (V), Patrik Björck (S) och Björn Wiechel (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2021/22:19 En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket samt sex yrkanden i följdmotioner och sju yrkanden från allmänna motionstiden 2019/20, 2020/21 och 2021/22.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

En förteckning över behandlade förslag finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Konstitutionsutskottet har gett kulturutskottet, miljö- och jordbruksutskottet och näringsutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen och följdmotioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Yttrande inkom från kulturutskottet. Yttrandet finns i bilaga 3.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen att en ny lag införs om konsultation i frågor som rör det samiska folket. Syftet med konsultationer är att främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter.

Förslaget innebär att regeringen och statliga förvaltningsmyndigheter ska vara skyldiga att konsultera Sametinget innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. I vissa fall ska konsultation även genomföras med en sameby eller en samisk organisation. Skyldigheten att konsultera gäller inte för domstolsliknande nämnder och organ i förvaltningsmyndigheter som har domstolsliknande uppgifter. Från konsultationsplikten undantas vissa ärendetyper och även vissa andra särskilt angivna fall.

Den konsultationsskyldige bestämmer på vilket sätt en konsultation ska genomföras men ska så långt som det är möjligt och lämpligt tillgodose den samiska företrädarens önskemål om konsultationsform. Grunderna för konsultationsförfarandet och hur det inleds regleras i den föreslagna lagen. Konsultationen ska genomföras i god anda och fortsätta tills enighet eller samtycke i den fråga som är orsak till konsultationen uppnått eller tills det förklaras att enighet eller samtycke inte kan nås i ärendet. Den konsultationsskyldige ska dokumentera vad som kommit fram vid konsultationen.

Den nya lagen och vissa relaterade lagändringar i sametingslagen (1992:1433) och lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetspråk föreslås träda i kraft den 1 mars 2022.

Regeringen föreslår att konsultationsskyldigheten ska utvidgas till att omfatta kommuner och regioner två år efter att den nya lagen trätt i kraft. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att lagen om ändring i den nya lagen ska träda i kraft den 1 mars 2024.

Utskottets överväganden

En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om konsultation i frågor som rör det samiska folket, lag om ändring i sametingslagen, lag om ändring i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk och lag om ändring i lagen om konsultation i frågor som rör det samiska folket. Förslaget innebär att regeringen och statliga förvaltningsmyndigheter ska vara skyldiga att konsultera Sametinget, och i vissa fall en sameby eller en samisk organisation, innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. Dessa lagändringar föreslås träda i kraft den 1 mars 2022. Förslaget innebär vidare att kommuner och regioner ansluts till konsultationsordningen fr.o.m. den 1 mars 2024. Riksdagen bifaller därmed propositionen och avslår motionerna.

Jämför reservation 1 (M, SD, KD).

Gällande ordning

Beredningskrav m.m.

Enligt 7 kap. 2 § regeringsformen ska vid beredning av regeringsärenden behövliga upplysningar och yttranden inhämtas från berörda myndigheter. Upplysningar och yttranden ska också i den omfattning som behövs inhämtas från kommuner. Även sammanslutningar och enskilda ska i behövlig omfattning ges möjlighet att yttra sig.

Förvaltningslagen (2017:900) innehåller bestämmelser om handläggningen av ärenden hos förvaltningsmyndigheter. Enligt 23 § förvaltningslagen ska en myndighet se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver. Av 26 § framgår att en myndighet inom ramen för utredningsansvaret kan begära ett yttrande från en annan myndighet eller från någon enskild.

Regeringen är inte en förvaltningsmyndighet i förvaltningslagens mening. Trots detta har det ansetts viktigt att regeringen i förvaltningsärenden följer de principer som förvaltningslagen ger uttryck för (prop. 1973:90 s. 287). Sådana principer är de om legalitet, objektivitet och proportionalitet.

Samrådsskyldighet

Av 5 § lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen) framgår att förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor. Av bestämmelsens andra stycke framgår att samråd ska ske genom en strukturerad dialog med de nationella minoriteterna i syfte att kunna beakta deras synpunkter och behov i myndighetens beslutsfattande.

En plikt att samråda med berörd sameby gäller vidare enligt 20 § skogs-
vårdslagen (1979:429) innan avverkning sker inom renskötselns åretrunt-
marker, med vissa undantag.

Enligt 3 kap. 5 a § minerallagen (1991:45) ska en arbetsplan för under-
sökning av mineralfyndigheter delges innehavare av särskild rätt, bl.a. ren-
skötselrätt, med möjlighet att lämna synpunkter på planen.

Vissa myndigheter är skyldiga att ge enskilda möjligheter till samråd i olika
ärenden, bl.a. enligt bestämmelser i plan- och bygglagen (2010:900) och
miljöbalken (1998:808). I en del fall kan samebyar, samiska organisationer
eller enskilda samer beröras av åtgärder som kräver samråd av detta slag.

Samråd med representanter för det samiska folket förekommer även i de
delegationer för rennärlingsfrågor och viltförvaltning som ska finnas inom
länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län. Rennärlings-
och viltförvaltningsdelegationerna är särskilda beslutsorgan inom läns-
styrelserna. Bestämmelser om delegationerna finns i förordningen (2017:871)
om rennärlingsdelegationer och förordningen (2009:1474) om viltförvaltnings-
delegationer.

Enligt 3 a § nationalparksförordningen (1987:938) ska Naturvårdsverket
när verket tar fram underlag för beslut om att förklara ett mark- eller
vattenområde som nationalpark, ge Sametinget tillfälle att yttra sig, om det
inte är uppenbart att området saknar betydelse för rennärlingen och samisk
kultur.

Propositionen

En ny ordning för konsultation med det samiska folket

Konsultationsordningens syfte och förhållande till befintliga samråd

I propositionen gör regeringen bedömningen att samernas inflytande i frågor
som särskilt berör dem bör stärkas genom en reglering om konsultation. De
befintliga samrådsbestämmelserna bedöms inte tillräckliga för att tillgodose
det samiska folkets inflytande över dess angelägenheter. Samråden måste ha
en sådan karaktär att urfolket kan vara delaktig i och påverka de beslut som
fattas, dvs. det ska finnas en rätt till ett effektivt deltagande i besluts-
processerna. Denna rätt brukar beskrivas som att urfolket ska konsulteras i
frågor som berör dem.

Regeringen föreslår att bestämmelser om en konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket ska tas in i en särskild lag. För att främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter ska konsultationer genomföras enligt vad som anges i lagen.

Föreskrifter om samrådsskyldighet i andra lagar och förordningar ska gälla oberoende av den särskilda lagen. Sådana samrådsförfaranden och andra liknande förfaranden ska så långt som möjligt samordnas med konsultationer. Föreskriften om samråd enligt minoritetslagen ska gälla oberoende av konsultationsskyldigheten. För att tydliggöra skillnaden mellan konsultation och samråd ska en hänvisning till lagen om konsultation i frågor som rör det samiska folket föras in i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Regeringen framhåller att konsultationsförfarandet ställer konkreta krav på de konsultationspliktiga att genomföra konsultationen på ett visst sätt enligt grunder som anges i lagen. Det föreslås bl.a. bestämmelser om när och hur en konsultation ska inledas och med vilka, förutsättningar för att delta i en konsultation, hur den går till och hur den avslutas. Vidare föreslås ett särskilt krav på dokumentation och en särskild initiativrätt för samiska företrädare. Sådana krav finns inte när det gäller föreskrifter om samrådsskyldighet.

Vilka ska ha en konsultationsskyldighet?

I propositionen föreslås att regeringen och statliga förvaltningsmyndigheter ska konsultera samiska företrädare innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. Det bedöms viktigt att samerna även får möjlighet att delta i beslutsprocesser på lokal och regional nivå eftersom det där fattas beslut som har särskild betydelse för samerna. Kommuner och regioner bedöms dock ha större behov av förberedelser än regeringen och de statliga förvaltningsmyndigheterna. Kommuner och regioner bör därför åläggas konsultationsskyldighet först två år efter införandet av konsultationslagen, dvs. fr.o.m. den 1 mars 2024.

Skyldigheten att konsultera ska inte gälla för domstolsliknande nämnder och sådana organ i förvaltningsmyndigheter som har domstolsliknande uppgifter eller för regeringen när ett ärende från en sådan instans eller en domstol överlämnas till regeringen för prövning. Skyldigheten att konsultera ska inte heller gälla för Sametinget och Sameskolstyrelsen.

Vilka samiska företrädare ska konsulteras?

Regeringen föreslår att när ett ärende kan få särskild betydelse för samerna ska Sametinget konsulteras i ärendet som företrädare för det samiska folket. En bestämmelse ska införas i sametingslagen om att Sametinget har i uppgift att delta i konsultationer. Regeringen gör bedömningen att en konsultationsordning inte kräver några ändringar i Sametingets organisation. Sametinget bör bestämma vilken intern funktion inom myndigheten som ska företräda det samiska folket vid konsultationer.

Om ärendet kan få särskild betydelse för en sameby ska även samebyn konsulteras. Om ärendet kan få särskild betydelse för en samisk organisation

med hänsyn till dess ändamål enligt stadgarna och organisationen anmält intresse av att delta i konsultationer, ska även organisationen konsulteras. När en sameby eller en samisk organisation ska konsulteras anses de vara samiska företrädare. Sametinget ska informeras om en konsultation med en sameby eller en samisk organisation som inte ska genomföras gemensamt med Sametinget.

Det kan som vissa remissinstanser framhåller vara svårt för den konsultationsskyldige att veta vilka organisationer som är konsultationsberättigade. I propositionen anförs att det får anses ligga i organisationernas eget intresse att uppmärksamma myndigheter på den egna verksamheten och att de vill bli konsulterade i ett ärende. Regeringen anser därför att det är rimligt att en samisk organisation som önskar bli konsulterad av en viss myndighet uppmärksammar den myndigheten på det genom att anmäla intresse av att delta i konsultationer. Den samiska organisationen bör i samband med det ge in sina stadgar. Myndigheterna bör alltså inte åläggas att på eget initiativ göra efterforskningar och löpande hålla sig informerade om olika organisationers stadgar men bör notera om en organisation anmält intresse av att bli konsulterad i vissa frågor.

Vilka ärenden ska omfattas?

Konsultationsskyldigheten föreslås gälla i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. Med det avses ärenden som kan få direkt inverkan på samernas språk, kultur, näringar eller ställning som urfolk. Det innebär bl.a. att konsultationsskyldigheten inte kommer att gälla i ärenden som endast berör enstaka samer.

Vidare anges att det kan bli aktuellt med konsultation bl.a. i ärenden om markanvändning, näringsfrågor, renskötsel, fiske, jakt, rovdjur, gruvor, vindkraft, skogsfrågor, kulturmiljöfrågor, ortnamn och biologisk mångfald på renbetesmark samt i ärenden om samisk förskola, utbildning och forskning samt äldrevård och sjukvård som särskilt vänder sig till samerna. Även ärenden som rör samiskt kulturarv, traditionell kunskap, samiska språk och samisk kultur inom musik, teater, litteratur och konst samt religion kan omfattas av konsultationsskyldigheten. För kommunernas del bedöms konsultationsskyldigheten främst bli aktuell inför beslut i frågor om samisk skola, samisk äldreomsorg och samisk förskola. Konsultationsskyldigheten kan även aktualiseras inför vissa beslut enligt plan- och bygglagen, även om de flesta sådana ärenden som på något sätt rör samiska intressen ändå inte är av sådan betydelse att konsultationsskyldighet inträder. Exemplifieringen i propositionen är inte uttömmande utan konsultation kan bli aktuell även i andra ärenden som kan få särskild betydelse för samerna.

Begränsningar av konsultationsskyldigheten

Regeringen föreslår att skyldigheten att konsultera inte ska gälla för ärenden som rör

- allmän ordning och säkerhet, totalförsvaret, säkerhetskänslig verksamhet enligt säkerhetsskyddslagen eller Sveriges säkerhet i övrigt
- statsbidrag i enskilda fall
- forskning i enskilda fall
- skadeståndsanspråk mot staten, en region eller en kommun
- tillsyn
- frågor som avses i 9 kap. regeringsformen
- remissyttranden.

Skyldigheten att konsultera ska inte heller gälla i frågor som rör ersättning till en enskild då ersättningen ska bestämmas med tillämpning av expropriationslagen eller 5 kap. 2 § fastighetsbildningslagen.

Skyldigheten att konsultera ska inte gälla i ärenden enligt plan- och bygglagen förrän regioner och kommuner ansluts till konsultationsordningen. Skyldigheten ska då endast gälla ärenden om att anta eller ändra en regionplan, en översiktsplan, en detaljplan eller områdesbestämmelser.

Skyldigheten att konsultera ska inte gälla

- för en förvaltningsmyndighet som hos en annan myndighet som är konsultationsskyldig eller hos regeringen ansöker om tillstånd för en verksamhet som kan bedrivas av enskilda
- för en förvaltningsmyndighet eller för regeringen när ett beslut överklagas dit och en konsultation i den fråga som prövats i beslutet har genomförts i den lägre instansen
- för regeringen om ett ärende i annat fall än som avses i 3 § första stycket har överlämnats dit och en konsultation i den fråga som ska prövas i ärendet har genomförts i den lägre instansen
- om ärendet är brådskande och ett dröjsmål skulle medföra risk för betydande olägenheter
- om den samiska företrädare som ska konsulteras avstår från konsultation
- om det är uppenbart att konsultation inte behövs eller om konsultation är uppenbart olämpligt.

Samiska företrädare kan initiera konsultationer

Regeringen föreslår att om Sametinget, en sameby eller en konsultationsberättigad samisk organisation anser att ett ärende kan få särskild betydelse för samerna och begär konsultation ska ärendet anses få sådan betydelse vid tillämpning av lagen.

Konsultationsförfarandet

Regeringen gör bedömningen att vissa grunder för konsultationsförfarandet bör regleras i lag för att det ska säkerställas att konsultationerna uppfyller sitt syfte. En detaljreglering bör däremot, enligt regeringen, undvikas.

När det finns en skyldighet att konsultera i ett ärende ska den konsultationsskyldige i ett tidigt skede informera den samiska företrädaren om ärendet och fråga om den begär konsultation. Det ska framgå av förfrågan när den senast

ska ha besvarats. Tidsfristen ska vara skälig. Om den samiska företrädaren inte svarar inom den utsatta tidsfristen får det betraktas som att företrädaren avstår från konsultation i ärendet. Skyldigheten gäller inte i förhållande till en samisk företrädare som på eget initiativ begärt konsultation.

Den konsultationsskyldige bestämmer på vilket sätt en konsultation ska genomföras men ska så långt som det är möjligt och lämpligt tillgodose den samiska företrädarens önskemål om konsultationsform. Den samiska företrädaren ska inför en muntlig konsultation ha rätt att få en skriftlig redogörelse för de frågor som ärendet rör. Den samiska företrädaren ska ges skälig tid för att hämta in de upplysningar som behövs och för att på annat sätt förbereda konsultationen.

Om den konsultationsskyldige anser att det är lämpligt ska även andra myndigheter eller enskilda få delta vid konsultationen i ett ärende. Den konsultationsskyldige ska fråga den samiska företrädaren vilken inställning den har till ett sådant deltagande.

Den konsultationsskyldige, den samiska företrädaren och andra som deltar vid konsultationen ska ange sin motiverade ståndpunkt i ärendet och yttra sig över de andras ståndpunkter. För den konsultationsskyldige ska detta dock gälla endast i ärenden där det inte finns någon part. Konsultationen ska genomföras i god anda. Konsultationen ska fortsätta tills enighet eller samtycke i den fråga som är orsak till konsultationen uppnått eller tills den konsultationsskyldige eller den samiska företrädaren förklarar att enighet eller samtycke inte kan nås i ärendet. Sametingets, en samebys eller en samisk organisations samtycke till ett beslut efter en konsultation bör dock inte vara nödvändigt för beslutets giltighet.

Den konsultationsskyldige ska dokumentera vad som kommit fram vid konsultationen. Av dokumentationen ska det framgå när och hur konsultationen har genomförts, vilka som har deltagit och vem som har gjort dokumentationen.

Frågor om överklagande och rättsverkan vid utebliven eller bristande konsultation

Regeringen gör bedömningen att det inte bör införas några särskilda bestämmelser om överklagande på grund av utebliven konsultation eller brister i konsultationsförfarandet eller om särskilda rättsverkningar av underlåten eller bristande konsultation. Någon självständig överklaganderätt för samiska företrädare bör inte heller införas.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Den nya lagen om konsultation i frågor som rör det samiska folket, ändringarna i sametingslagen och lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk föreslås träda i kraft den 1 mars 2022. Genom förslaget till lag om ändring i den nya lagen ansluts kommuner och regioner till konsultationsordningen. Denna lagändring föreslås träda i kraft den 1 mars

2024. Varken den nya lagen eller lagen om ändring i den nya lagen ska tillämpas på ärenden som har inletts före respektive lags ikraftträdande. Regeringen anser inte att det finns behov av några övergångsbestämmelser.

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:4244 av Karin Enström m.fl. (M, KD) begärs att regeringens förslag i propositionen avslås. Motionärerna ser ett värde i att lagen ska börja gälla för regioner och kommuner efter två år och att regionerna och kommunerna därmed får extra tid för förberedelser. Samtidigt kvarstår de utmaningar och svårigheter som fanns i det ursprungliga förslaget. Motionärerna konstaterar att kritiken mot regeringens ursprungliga förslag var omfattande, bl.a. ansågs konsekvenserna av den nya konsultationsordningen inte vara tillräckligt utredda och förslaget riskerade att leda till ökad administration, ökade kostnader och förlängda handläggningstider. En ny konsultationsordning ska vara ändamålsenlig och skapa mervärde utan att försämra eller försvåra när det gäller materiella omständigheter som äganderätt och markanvändning. Motionärerna anser att regeringen måste arbeta om förslaget.

Även i kommittémotion 2021/22:4243 av Matheus Enholm m.fl. (SD) begärs att regeringens förslag i propositionen avslås. Enligt motionärerna är konsultationsskyldigheten alltför omfattande. Motionärerna framhåller också att vissa oklarheter kring överklagandeförfarandet uppkommit i samband med att regeringen nu föreslår att kommuner och regioner ska anslutas till konsultationsordningen den 1 mars 2024. Det verkar finnas en risk för att kommunala och regionala ärenden ändå kan komma att prövas av länsstyrelserna innan kommuner och regioner ansluts till konsultationsordningen. Motionärerna menar även att regeringens förslag inte kan sägas uppnå en balanserad avvägning mellan olika samhällsintressen.

I motion 2019/20:2853 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om införandet av en konsultationsordning. Motionärerna menar att en konsultationsordning bör komma på plats för att det offentliga Sverige tidigt och på ett strukturerat sätt ska höra samiska intressen och perspektiv i frågor som berör det samiska folket.

Även i motion 2020/21:3647 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 5 och motion 2021/22:4109 av Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om införandet av en konsultationsordning. Motionärerna påpekar att nu är det av stor vikt att implementeringen underlättas och att metoder för konsultation utvecklas så att syftet med konsultationsordningen uppnås.

Kulturutskottets yttrande

Kulturutskottet har yttrat sig över propositionen och följdmotioner. Kulturutskottet har begränsat sitt yttrande till konsultationsordning i ärenden

som kan få direkt inverkan på samernas språk, kultur, näringar eller ställning som urfolk. I yttrandet anför utskottet följande.

Utskottet delar regeringens bedömning att åtgärder som syftar till att främja det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv är en del av grunden i vårt statsskick och i vår demokrati. Vårt samhälle behöver bygga på en gemensam förståelse och respekt för de mänskliga rättigheterna och den särskilda ställning som samerna har som Sveriges urfolk.

I detta sammanhang är förslaget om en lag om konsultation i frågor som rör det samiska folket av stor betydelse. Utskottet menar därför att det inte är en framkomlig väg att låta nu gällande lagstiftning vara oförändrad eftersom de brister som finns skulle kvarstå. Utskottet finner även förslaget om att konsultationsskyldigheten inte ska gälla för ärenden som rör statsbidrag i enskilda fall väl avvägt. Det är viktigt att beslut om statsbidrag för t.ex. Skapande skola samt läs- och litteraturfrämjande, fattas enligt riktlinjerna för ansökningsprocesserna men däremot bör det vara möjligt att konsultera om föreskrifter för statsbidragen.

Från de utgångspunkter som utskottet har att beakta, föreslår utskottet att konstitutionsutskottet tillstyrker propositionen i dessa delar. Motionerna 2021/22:4238 (V), 2021/22:4243 (SD), 2021/22:4244 (M, KD) och 2021/22:4249 (C) bör avstyrkas.

I yttrandet finns tre avvikande meningar (M, SD, C, V, KD).

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att samernas inflytande i frågor som särskilt berör dem bör stärkas. De befintliga samrådsformerna är inte tillräckliga för att tillgodose det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter. Utskottet välkomnar därför att en konsultationsordning kommer på plats.

Regeringen föreslår att bestämmelser om en konsultationsordning ska tas in i en ny lag om konsultation i frågor som rör det samiska folket. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 mars 2022. Förslaget innebär att regeringen och de statliga förvaltningsmyndigheterna ska konsultera Sametinget, och i vissa fall en sameby eller en samisk organisation, innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. Enligt regeringen är det också viktigt att samerna även kan få inflytande på lokal och regional nivå eftersom det även på denna nivå fattas beslut som har särskild betydelse för samerna. Kommunerna och regionerna bedöms dock ha ett större behov av förberedelser än regeringen och de statliga förvaltningsmyndigheterna. Utskottet delar regeringens uppfattning att kommunerna och regionerna därför bör åläggas konsultationsskyldighet först två år efter att den nya lagen om konsultation i frågor som rör det samiska folket träder i kraft, dvs. fr.o.m. den 1 mars 2024.

Kulturutskottet anser inte heller att det är en framkomlig väg att låta nu gällande lagstiftning vara oförändrad eftersom bristerna skulle kvarstå. Kulturutskottet finner även förslaget om att konsultationsskyldigheten inte ska gälla för ärenden som rör statsbidrag i enskilda fall väl avvägt. Kulturutskottet

föreslår att konstitutionsutskottet tillstyrker propositionen och avstyrker motionerna.

Konstitutionsutskottet anser sammanfattningsvis att regeringens förslag till en ny konsultationsordning är väl avvägd. Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet regeringens förslag i propositionen och avstyrker motion 2021/22:4243 (SD) och motion 2021/22:4244 (M, KD).

I motion 2019/20:2853 (MP) yrkande 4, motion 2020/21:3647 (MP) yrkande 5 och motion 2021/22:4109 (MP) yrkande 5 begärs tillkännagivanden om införandet av en konsultationsordning. Motionsyrkandena får anses tillgodosedda genom regeringens förslag och avstyrks därför.

Kommuner och regioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden dels om att konsultationsordningen endast ska gälla regeringen och dess myndigheter, dels om att kommuner och regioner bör anslutas till konsultationslagen vid lagens ikraftträdande.

Jämför reservation 2 (C) och 3 (V).

Gällande ordning

I 1 kap. 1 § regeringsformen anges att den svenska folkstyrelsen förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statskick och genom kommunal självstyrelse.

Särskilda bestämmelser om kommunerna finns i 14 kap. regeringsformen. Av 2 § följer att kommunerna sköter lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse på den kommunala självstyrelsens grund. Närmare bestämmelser om detta finns i lag. På samma grund sköter kommunerna även de övriga angelägenheter som bestäms i lag. I 3 § finns en proportionalitetsprincip som innebär att en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte bör gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den.

Propositionen

Som tidigare nämnts anför regeringen att behovet av förberedelser är större för kommuner och regioner än för regeringen och de statliga förvaltningsmyndigheterna. Kommuner och regioner bör därför åläggas konsultations-skyldighet först två år efter införandet av konsultationslagen, dvs. fr.o.m. den 1 mars 2024.

Enligt förslaget ska även sådana ärenden där beslut fattas av kommunala nämnder, kommunfullmäktige och regionfullmäktige omfattas. Förslaget får viss påverkan på den kommunala självstyrelsen eftersom det innebär en ny

skyldighet för kommuner och regioner att konsultera Sametinget, en sameby eller en samisk organisation innan ett beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna.

I propositionen konstaterar regeringen att kommunerna, genom de kommunala förvaltningsmyndigheterna, redan i dag är skyldiga att samråda med det samiska folket enligt 5 § minoritetslagen. Kommunerna samråder även med samerna enligt annan lagstiftning, exempelvis i frågor om äldreomsorg, utbildning och planläggning enligt plan- och bygglagen. Flertalet kommuner har därför redan etablerade kontakter och utarbetade rutiner att samråda med företrädare för samerna.

Regeringen gör bedömningen att konsultationsordningen sammantaget endast medför en mindre påverkan på den kommunala självstyrelsen. Konsultationsordningen påverkar inte antalet ärenden hos kommunen, utan endast hur handläggningen ska gå till hos kommunen. Förslaget påverkar inte heller kommunernas beslutanderätt.

Vidare gör regeringen bedömningen att ingreppet i den kommunala självstyrelsen som konsultationsskyldigheten innebär uppvägs av syftet med förslaget, nämligen att främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter. Inskränkningen i den kommunala självstyrelsen bedöms därför inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som föranlett den.

Regeringen gör också bedömningen att för de kommuner och regioner där konsultation blir aktuellt kan en något ökad administration och arbetsbörda följa av konsultationsordningen. De ekonomiska konsekvenserna för kommunerna bedöms sammantaget vara begränsade. Förslaget i sig innebär inte nya krav på verksamhetens innehåll utan medför i stället vissa krav på verksamhetens former. Den kommunala finansieringsprincipen ska därmed inte tillämpas.

Motionen

I kommittémotion 2021/22:4249 av Linda Modig m.fl. (C) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att konsultationsordningen endast ska gälla regeringen och dess myndigheter. Mot bakgrund av de farhågor som framförts om lagstiftningens ändamålsenlighet, förlängda handläggningstider och ökad arbetsbelastning, särskilt i ljuset av det kommunala självstyret och den påläga utan ersättning för ökade kostnader som förslaget innebär, håller motionärerna med om att konsultationsordningen, i vart fall inledningsvis, bara ska gälla regeringen och dess myndigheter. På så sätt kan lagens effekter och konsekvenser utredas, utvärderas och justeras i nödvändiga delar innan det kan bli aktuellt att ålägga kommuner och regioner någon konsultationsskyldighet. Kommuner och regioner har redan i dag långtgående skyldigheter att samråda med samerna i ärenden som påverkar dem. Utvärderingen och dess resultat måste vara en förutsättning för att en utökning av konsultationsordningen till

att även omfatta kommuner och regioner över huvud taget ska kunna komma ifråga.

I kommittémotion 2021/22:4238 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att kommuner och regioner bör anslutas till konsultationslagen vid lagens ikraftträdande. Motionärerna anser inte att behovet av förberedelser för kommuner och regioner är tillräckligt starka skäl för att skjuta upp konsultationsskyldigheten i två års tid. När det gäller kommunerna handlar det om att de inför beslut som rör t.ex. samisk skola eller äldreomsorg ska vara konsultationsskyldiga. För regioner kan konsultation bli aktuell vid vissa beslut om sjukvård som riktar sig till samer. Skola, äldreomsorg och sjukvård är viktiga frågor för de människor som påverkas av besluten. Konsultationsskyldigheten för kommuner och regioner bör därför inte skjutas upp.

Utskottets ställningstagande

Som framgått tidigare delar utskottet regeringens bedömning att kommunerna och regionerna har ett större behov av förberedelser än regeringen och förvaltningsmyndigheterna och att kommunerna och regionerna bör åläggas konsultationsskyldighet först fr.o.m. den 1 mars 2024. Utskottet anser vidare att regeringens förslag om en ny konsultationsordning är väl avvägd.

Som tidigare nämnts har kulturutskottet i sitt yttrande till utskottet föreslagit att motionerna bör avstyrkas.

Mot denna bakgrund avstyrker konstitutionsutskottet motionsyrkandena.

Utvärdering av konsultationslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att den föreslagna konsultationslagen ska utvärderas efter tre år.

Jämför reservation 4 (C).

Propositionen

I propositionen framhåller regeringen att det står klart att det är lämpligt att konsultationslagen utvärderas några år efter att den har trätt i kraft för att exempelvis analysera dess tillämpning och om den uppfyller sitt syfte samt samhällsekonomiska konsekvenser och effekter av den nya konsultationsordningen. Även värdet av konsultationsordningen, med hänsyn till dess syfte att främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter, i förhållande till ordinarie samrådsprocesser bör utvärderas.

Regeringen anser också att relationen mellan samrådskyldigheten enligt minoritetslagen och konsultationsskyldigheten är en fråga som bör omfattas av den kommande utvärderingen. Med hänsyn till att påverkan av

konsultationsskyldigheten på olika myndigheters handläggning av ärenden är svår att bedöma bör även frågan om avgränsningen av vilka förvaltningsmyndigheter som ska undantas från konsultationsskyldigheten omfattas av den kommande utvärderingen. Den kommande utvärderingen bör också omfatta konsekvenserna av att skyldigheten att konsultera i ärenden enligt plan- och bygglagen är begränsad till dessa ärenden.

Motionen

I kommittémotion 2021/22:4249 av Linda Modig m.fl. (C) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att den föreslagna konsultationslagen ska utvärderas efter tre år med syfte att klargöra om lagstiftningens syfte uppnåtts samt hur lagen påverkat ärendebörda och handläggningstider. Motionärerna anser att frågan om uppföljning och utvärdering av flera skäl är avgörande. Först och främst måste lagens ändamålsenlighet utvärderas för att säkerställa att den faktiskt får reell effekt utifrån sitt syfte. Utöver detta måste frågorna om ökad arbetsbelastning och dess eventuella ekonomiska konsekvenser, och huruvida konsultationsförfarandet leder till förlängda handläggningstider, särskilt utredas och analyseras.

Utskottets ställningstagande

I propositionen framhåller regeringen att det är lämpligt att den nya lagen om konsultationer utvärderas några år efter att den har trätt i kraft. Som tidigare nämnts har kulturutskottet i sitt yttrande till utskottet föreslagit att motionen bör avstyrkas. Mot denna bakgrund ser konstitutionsutskottet inte skäl att göra något tillkännagivande om en utvärdering och avstyrker motionsyrkandet.

Rätten till fritt och informerat förhandssamtycke

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att regeringen bör intensifiera arbetet med att anpassa konsultationslagen till principen om rätten till ett fritt och informerat förhandssamtycke.

Jämför reservation 5 (V).

Bakgrund

FN:s deklaration om urfolks rättigheter (urfolksdeklarationen) antogs av FN:s generalförsamling den 13 september 2007. Deklarationen är en gemensam politisk viljeförklaring och behandlar bl.a. rätten till självbestämmande, nationalitet, kultur och traditioner, religion, utbildning och landrättigheter. Deklarationen är inte juridiskt bindande.

Artiklarna 18 och 19 i urfolksdeklarationen innehåller närmare bestämmelser om urfolks deltagande i beslutsfattande och staters samråd med urfolk. Av artikel 19 framgår att stater ska samråda och samarbeta i god anda med urfolk genom deras representativa institutioner i syfte att erhålla deras fria informerade samtycke i frågor som berör dem.

Sverige röstade liksom övriga nordiska länder ja till deklarationen, men gjorde i samband med antagandet en röstförklaring. Regeringen ansåg bl.a. att ett urfolks självbestämmande till stor del kunde realiseras genom artikel 19, och att det kunde ske på olika sätt, men att principen inte utgjorde en vetorätt.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen, som redovisats ovan, att en ny lag införs om konsultation i ärenden av särskild betydelse för samerna. Syftet med konsultationer är att främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter.

I propositionen framhålls att flera remissinstanser anser att den föreslagna konsultationsordningen inte uppfyller folkrättens krav på Sverige att konsultera urfolket samerna. Regeringen framhåller att samerna genom konsultation får en möjlighet till påverkan genom att lämna och bemöta ståndpunkter i ärendet, vilket är ett sätt att förstärka samernas inflytande när det gäller ärenden som kan få särskild betydelse för dem. Flera remissinstanser är kritiska till bedömningen att Sametingets, en samisk organisations eller en samebys samtycke till beslutet inte i något fall ska vara nödvändigt för beslutets giltighet. De anser att den strider mot den utveckling som skett inom urfolkrätten av principen om fritt och informerat förhandssamtycke. Regeringen anför dock att det inte finns någon konsensus bland stater om att det vid vissa mer ingripande åtgärder med avsevärd påverkan på urfolks kulturella rättigheter och egendomsrätter krävs samtycke av det berörda urfolket för att åtgärden ska vara förenlig med folkrätten.

Förslaget om konsultationens genomförande innebär att konsultationen ska fortsätta tills enighet eller samtycke i den fråga som är orsak till konsultationen uppnåtts eller tills den konsultationsskyldige eller den samiska företrädaren förklarar att enighet eller samtycke inte kan nås i ärendet. Regeringen hänvisar till att Sverige i samband med antagandet av urfolksdeklarationen gjorde en röstförklaring. Den erinrar om artikel 19 i urfolksdeklarationen och framhåller att artikelns bestämmelser om staters skyldighet att samråda och samarbeta med urfolk kan förverkligas på olika sätt, t.ex. genom ett samrådsförfarande mellan urfolkens organisationer och regeringar, och genom deltagande i demokratiska processer. Regeringen understryker att röstförklaringen alljämt är giltig, t.ex. i fråga om Sveriges syn på den i artikel 19 uttryckta principen om fritt och informerat förhandssamtycke. Sveriges syn är alltså att principen på intet sätt utgör en vetorätt, men att det är en viktig metod eller princip i syfte att säkerställa verkligt samråd och dialog. Mot denna bakgrund är bedömningen att konsultationsordningen inte medför att Sametingets, en

samebys eller en samisk organisations samtycke till ett beslut efter en konsultation i något fall ska vara nödvändigt för beslutets giltighet.

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:4238 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör intensifiera arbetet med att anpassa konsultationslagen till principen om rätten till ett fritt och informerat förhandssamtycke (FPIC). Motionärerna framhåller att rätten att konsulteras inte endast innebär en rätt att höras eller involveras, utan det ska innebära en reell möjlighet att påverka och att det är positivt att det i propositionen har förts in skrivningar som pekar mot ett erkännande av FPIC-principen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömningar och avstyrker motionsyrkandet.

Resurstilldelning för konsultation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att frågan om resurstilldelning till Sametinget, samebyar och samiska organisationer för konsultation bör utredas.

Propositionen

I propositionen gör regeringen bedömningen att konsultationsordningen kommer att medföra en förändring för Sametinget och att Sametinget är den myndighet som i störst utsträckning påverkas av förslaget. Mot denna bakgrund är bedömningen att Sametinget får en ökad arbetsbelastning till följd av konsultationsordningen. För att syftet med konsultationsordningen ska uppnås bör Sametinget, som företrädare för det samiska folket, ha tillräckliga resurser för att delta effektivt i konsultationer.

Vidare framgår av propositionen att Sametinget har framfört att myndigheten behöver ett ökat förvaltningsanslag för att kunna medverka i konsultationer. Sametingets förvaltningsanslag ökades därför i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 1) med 11 miljoner kronor för att Sametinget skulle kunna medverka i samhällsutvecklingen och svara upp mot de uppdrag och uppgifter som åligger myndigheten i dag och för att möjliggöra införandet av en konsultationsordning. Ytterligare medel har skjutits till i samband med vårandringsbudgeten för 2021 (prop. 2020/21:99 utg.omr. 1). Regeringens utgångspunkt är att förslagen ska hanteras inom de ramar som riksdagen beslutar.

Regeringen gör även bedömningen att samebyarnas faktiska möjligheter att delta i konsultationer är beroende av att de har ekonomiska och personella resurser för detta. Även samiska organisationer kan komma att få något ökade kostnader till följd av konsultationsordningen, beroende på i vilken utsträckning de vill delta i konsultationer. Avsaknaden av resurser kan medföra att vissa samebyar eller samiska organisationer inte har några faktiska möjligheter att delta i konsultationer och att konsultationsordningen inte uppfyller sitt syfte. Regeringen anser därför att den föreslagna lagens tillämpning, syfte och samhällsekonomiska effekter bör följas upp och utvärderas. Det är då lämpligt att även kostnaderna för samebyarna och de samiska organisationerna följs upp.

Motionerna

I partimotion 2020/21:166 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4 begärs att regeringen bör utreda frågan om resurstilldelning till Sametinget, samebyar och samiska organisationer för konsultation. Motionärerna framhåller att berörda samiska parter behöver tillräckliga resurser för att en konsultationsordning ska kunna uppfylla sitt syfte.

Utskottets ställningstagande

I propositionen framhåller regeringen att den föreslagna lagens tillämpning, syfte och samhällsekonomiska effekter bör följas upp och utvärderas. Mot denna bakgrund ser inte utskottet något behov av ett tillkännagivande till regeringen om att utreda frågan om resurstilldelning till Sametinget, samebyar eller samiska organisationer för konsultation. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Myndigheters remisser till Sametinget, samebyarna och samiska organisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att regeringen bör verka för att myndigheter ger Sametinget och samebyarna samt lokala och nationella samiska organisationer tillfälle att yttra sig vid större förändringar.

Gällande ordning

Som tidigare redogjorts för ska vid beredning av regeringsärenden behövliga upplysningar och yttranden inhämtas från berörda myndigheter (7 kap. 2 § regeringsformen). Upplysningar och yttranden ska också i den omfattning som

behövs inhämtas från kommuner. Även sammanslutningar och enskilda ska i behövlig omfattning ges möjlighet att yttra sig.

Förvaltningslagen gäller vid förvaltningsmyndigheternas handläggning av ärenden. Inom förvaltningen har myndigheterna en skyldighet att utreda ärenden. En myndighet kan inom ramen för utredningsansvaret begära ett yttrande från en annan myndighet eller från någon enskild.

För förvaltningsmyndigheterna gäller vidare en allmän samrådskyldighet med det samiska folket och övriga minoriteter för förvaltningsmyndigheter enligt minoritetslagen. Bestämmelser om samråd med samiska företrädare, när dessa är sakägare, finns också bl.a. i minerallagen och skogsvårdslagen. Vissa myndigheter är skyldiga att ge enskilda möjligheter till samråd i olika ärenden, bl.a. enligt bestämmelser i plan- och bygglagen och miljöbalken. I en del fall kan samebyar, samiska organisationer eller enskilda sameberöras av åtgärder som kräver samråd av detta slag.

I nationalparksförordningen (1987:938) föreskrivs en skyldighet att inhämta yttranden från Sametinget.

Motionerna

Magnus Jacobsson (KD) begär i motion 2019/20:693 yrkande 2 och motion 2020/21:3344 yrkande 2 att regeringen bör verka för att myndigheter remitterar Sametinget och samebyarna samt lokala och nationella samiska organisationer vid större förändringar. Ett likalydande yrkande görs av samma motionär i motion 2021/22:3355 yrkande 2. Motionären menar att regeringen redan i dag kan agera för att myndigheter tar för vana att bereda Sametinget, samebyarna samt de lokala och nationella samiska organisationerna tillfälle att yttra sig vid större förändringar och etableringar av gruvor m.m.

Utskottets ställningstagande

Mot bakgrund av förvaltningslagens bestämmelser om myndigheternas utredningsansvar, de gällande bestämmelserna om samråd med samiska företrädare när dessa är sakägare, bl.a. i minerallagen, samt den föreslagna nya konsultationsordningen ser utskottet inte behov av något tillkännagivande till regeringen om att verka för att myndigheter ger företrädare för samerna tillfälle att yttra sig. Motionsyrkandet avstyrks därmed.

Reservationer

1. En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket, punkt 1 (M, SD, KD)

av Karin Enström (M), Lars Jilmstad (M), Matheus Enholm (SD), Ida Drougge (M), Fredrik Lindahl (SD), Tuve Skånberg (KD), Mikael Strandman (SD) och Erik Ottoson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4243 av Matheus Enholm m.fl. (SD) och

2021/22:4244 av Karin Enström m.fl. (M, KD) samt

avslår proposition 2021/22:19 punkterna 1–4 och motionerna

2019/20:2853 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 4,

2020/21:3647 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 5 och

2021/22:4109 av Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi delar uppfattningen att det är viktigt att samerna har ett stort inflytande när det gäller frågor som rör det samiska folket. Det finns dock fortfarande stora problem med regeringens förslag. Dessa påverkas således inte av att konsultationsordningen införs i två steg. Kritiken mot regeringens ursprungliga förslag var omfattande, bl.a. ansågs konsekvenserna av den nya konsultationsordningen inte vara tillräckligt utredda och förslaget riskerade att leda till ökad administration, ökade kostnader och förlängda handläggningstider. Sametinget anser i stället att förslaget inte är tillräckligt långtgående när det gäller de internationella krav som ställs upp på urfolks rättigheter.

En ny konsultationsordning måste vara ändamålsenlig och skapa mervärde utan att försämma eller försvåra när det gäller materiella omständigheter som äganderätt och markanvändning. Samtidigt måste samernas intresse till inflytande balanseras mot andra samhällsintressen. Vi anser inte att regeringen har lyckats uppnå en bra balans mellan dessa olika intressen genom förslagen i propositionen.

2. Kommuner och regioner, punkt 2 (C)

av Per Schöldberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4249 av Linda Modig m.fl. (C) yrkande 2 och
avslår motion
2021/22:4238 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

I propositionen föreslår regeringen, återigen, att en ny lag införs om konsultation i frågor som rör det samiska folket. Innebörden av den föreslagna ordningen är att regeringen och de statliga förvaltningsmyndigheterna ska konsulteras i frågor som rör det samiska folket innan beslut fattas. Två år efter att lagen träder i kraft ska även kommuner och regioner anslutas till konsultationsordningen. Jag välkomnar att frågor som rör samerna prioriteras på politisk nivå, men jag anser att en så viktig lagstiftning måste vara genomarbetad och tydlig och faktiskt bidra till att lösa identifierade problem.

Kommuner och regioner har redan i dag långtgående skyldigheter att samråda med samerna i ärenden som påverkar dem. Mot bakgrund av de farhågor som framförts när det gäller lagstiftningens ändamålsenlighet, förlängda handläggningstider och ökad arbetsbelastning, särskilt i ljuset av det kommunala självstyret och den pålaga utan ersättning för ökade kostnader som förslaget innebär, håller jag med om att konsultationsordningen, i vart fall inledningsvis, bara ska gälla regeringen och dess myndigheter. På så sätt kan lagens effekter och konsekvenser utredas, utvärderas och justeras i nödvändiga delar innan det kan bli aktuellt att ålägga kommuner och regioner någon konsultationsskyldighet. Den föreslagna ordningen där konsultationsskyldigheten automatiskt utökas efter två år tar inte hänsyn till de farhågor som finns om ökad ärendebörda, förlängda handläggningstider och tillståndsprocessen. Enligt min mening kan inte konsultationsskyldigheten åläggas kommuner och regioner innan en utvärdering är genomförd.

3. Kommuner och regioner, punkt 2 (V)

av Jessica Wetterling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4238 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 2 och avslår motion

2021/22:4249 av Linda Modig m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser inte att behovet av förberedelser för kommuner och regioner är tillräckligt starka skäl för att skjuta upp konsultationsskyldigheten i två års tid. När det gäller kommunerna handlar det om att de ska vara konsultationsskyldiga inför beslut som rör t.ex. samisk skola eller äldreomsorg. För regioner kan konsultation bli aktuell vid vissa beslut om sjukvård som riktar sig till samer. Skola, äldreomsorg och sjukvård är viktiga frågor för de människor som påverkas av besluten. Enligt min mening bör konsultationsskyldigheten för kommuner och regioner därför inte skjutas upp på det sätt som regeringen föreslår. Kommuner och regioner bör anslutas till konsultationslagen redan när lagen träder i kraft.

4. Utvärdering av konsultationslagen, punkt 3 (C)

av Per Schöldberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4249 av Linda Modig m.fl. (C) yrkande 1.

Ställningstagande

Frågan om uppföljning och utvärdering är av flera skäl avgörande. Först och främst måste lagens ändamålsenlighet utvärderas för att säkerställa att den faktiskt får reell effekt utifrån sitt syfte. Utöver detta måste frågorna om ökad arbetsbelastning och dess eventuella ekonomiska konsekvenser, och huruvida

konsultationsförfarandet leder till förlängda handläggningstider, särskilt utredas och analyseras. Enligt min mening måste därför den föreslagna konsultationslagen utvärderas efter tre år med syftet att klargöra om lagstiftningens syfte uppnåtts samt hur lagen påverkat ärendebörda och handläggningstider.

5. Rätten till fritt och informerat förhandssamtycke, punkt 4 (V)

av Jessica Wetterling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4238 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

Rätten till fritt informerat förhandssamtycke (Free, Prior and Informed Consent, FPIC) innebär att urfolk har rätt att bli konsulterade och informerade och att de har rätt att fatta beslut i frågor som rör dem och deras rättigheter. Principen är central i FN:s urfolksdeklaration. Regeringen baserar inte sitt förslag till konsultationsordning på denna princip, vilket är beklagligt. Rätten att konsulteras ska inte endast innebära en rätt att höras eller involveras, utan det ska innebära en reell möjlighet att påverka. I den aktuella propositionen har regeringen dock fört in skrivningar som pekar mot ett erkännande av FPIC-principen. Regeringen avser även att vid utvärderingen av den nya lagen undersöka vad principen innebär för den svenska statens relation till samerna i ljuset av konsultationsordningen. Detta är en positiv början på ett arbete som bör mynna ut i att principen så småningom tillämpas fullt ut i svensk rätt. Enligt min mening bör regeringen intensifiera arbetet med att anpassa konsultationslagen till principen om rätten till ett fritt och informerat förhandssamtycke.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:19 En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om konsultation i frågor som rör det samiska folket.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i samlagslagen (1992:1433).
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2021:000) om konsultation i frågor som rör det samiska folket.

Följdmotionerna

2021/22:4238 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör intensifiera arbetet med att anpassa konsultationslagen till principen om rätten till ett fritt och informerat förhandssamtycke (FPIC), och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regioner och kommuner bör anslutas till konsultationslagen vid lagens ikraftträdande och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4243 av Matheus Enholm m.fl. (SD):

Riksdagen avslår propositionen.

2021/22:4244 av Karin Enström m.fl. (M, KD):

Riksdagen avslår proposition 2021/22:19 En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket.

2021/22:4249 av Linda Modig m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagen ska utvärderas efter tre år med syftet att klargöra om lagstiftningens syfte uppnåtts samt hur lagen påverkat ärendebörda och handläggningstider, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att konsultationsordningen endast ska gälla regeringen och dess myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:693 av Magnus Jacobsson (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att myndigheter remitterar Sametinget och samebyarna samt de lokala och nationella sameorganisationer som finns vid större förändringar och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2853 av Jonas Eriksson m.fl. (MP):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av en konsultationsordning och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:166 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda frågan om resurstilldelning till Sametinget, samebyar och samiska organisationer för konsultation och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3344 av Magnus Jacobsson (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att myndigheter remitterar Sametinget och samebyarna samt de lokala och nationella sameorganisationer som finns vid större förändringar och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3647 av Camilla Hansén m.fl. (MP):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av en konsultationsordning och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2021/22

2021/22:3355 av Magnus Jacobsson (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att myndigheter remitterar Sametinget och samebyarna samt de lokala och nationella sameorganisationer som

finns vid större förändringar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:4109 av Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av en konsultationsordning och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om konsultation i frågor som rör det samiska folket

Härigenom föreskrivs följande.

Syftet med konsultation och förhållandet till annan reglering

1 § För att främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter ska konsultationer genomföras enligt vad som anges i denna lag.

Föreskrifter om samrådsskyldighet i andra lagar och förordningar gäller oberoende av denna lag. Sådana samrådsförfaranden och andra liknande förfaranden ska så långt som möjligt samordnas med konsultationer enligt denna lag.

Konsultationsskyldighetens omfattning

2 § Regeringen och statliga förvaltningsmyndigheter ska konsultera samiska företrädare innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna.

3 § Skyldigheten att konsultera gäller inte för domstolsliknande nämnder och sådana organ i förvaltningsmyndigheter som har domstolsliknande uppgifter eller för regeringen när ett ärende från en sådan instans eller en domstol överlämnas till regeringen för prövning.

Skyldigheten att konsultera gäller inte heller för Sametinget och Sameskolstyrelsen.

4 § Skyldigheten att konsultera gäller inte för ärenden som rör

1. allmän ordning och säkerhet, totalförsvaret, säkerhets känslig verksamhet enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585) eller Sveriges säkerhet i övrigt,
2. statsbidrag i enskilda fall,
3. forskning i enskilda fall,
4. skadeståndsanspråk mot staten,
5. tillsyn,
6. frågor som avses i 9 kap. regeringsformen,
7. remissyttranden, eller
8. plan- och bygglagen (2010:900).

Skyldigheten att konsultera gäller inte heller frågor som rör ersättning till en enskild då ersättningen ska bestämmas med tillämpning av expropriationslagen (1972:719) eller 5 kap. 2 § fastighetsbildningslagen (1970:988).

5 § Skyldigheten att konsultera gäller inte

1. för en förvaltningsmyndighet som hos en annan myndighet som är konsultationsskyldig eller hos regeringen ansöker om tillstånd för en verksamhet som kan bedrivas av enskilda,
2. för en förvaltningsmyndighet eller för regeringen när ett beslut överklagas dit och en konsultation i den fråga som prövats i beslutet har genomförts i den lägre instansen,
3. för regeringen om ett ärende i annat fall än som avses i 3 § första stycket har överlämnats dit och en konsultation i den fråga som ska prövas i ärendet har genomförts i den lägre instansen,
4. om ärendet är brådskande och ett dröjsmål skulle medföra risk för betydande olägenheter,
5. om den samiska företrädare som enligt 7 § ska konsulteras avstår från konsultation, eller
6. om det är uppenbart att konsultation inte behövs eller om konsultation är uppenbart olämpligt.

6 § Om den samiska företrädare som avses i 7 § anser att ett ärende kan få särskild betydelse för samerna och begär konsultation ska ärendet anses få sådan betydelse vid tillämpning av denna lag.

De samiska företrädarna som ska konsulteras

7 § Sametinget ska konsulteras i ett ärende som företrädare för det samiska folket. Om ärendet kan få särskild betydelse för en sameby ska även samebyn konsulteras. Om ärendet kan få särskild betydelse för en samisk organisation med hänsyn till dess ändamål enligt stadgarna och organisationen anmält intresse av att delta i konsultationer, ska även organisationen konsulteras.

När en sameby eller en samisk organisation ska konsulteras anses de vara samiska företrädare.

Sametinget ska informeras om en konsultation med en sameby eller en samisk organisation som inte ska genomföras gemensamt med Sametinget.

Konsultationsförfarandet

8 § När det finns en skyldighet att konsultera i ett ärende ska den konsultationsskyldige i ett tidigt skede informera den samiska företrädaren om ärendet och fråga om den begär konsultation. Det ska framgå av förfrågan när den senast ska ha besvarats. Tidsfristen ska vara skäligen.

Om den samiska företrädaren inte svarar inom den utsatta tidsfristen får det betraktas som att företrädaren avstår från konsultation i ärendet.

Skyldigheten i första stycket gäller inte i förhållande till en samisk företrädare som på eget initiativ begärt konsultation enligt 6 §.

9 § Den konsultationsskyldige bestämmer på vilket sätt en konsultation ska genomföras men ska så långt som det är möjligt och lämpligt tillgodose den samiska företrädarens önskemål om konsultationsform.

Den samiska företrädaren ska inför en muntlig konsultation ha rätt att få en skriftlig redogörelse för de frågor som ärendet rör. Den samiska företrädaren ska ges skälig tid för att hämta in de upplysningar som behövs och för att på annat sätt förbereda konsultationen.

10 § Om den konsultationsskyldige anser att det är lämpligt får även andra myndigheter eller enskilda delta vid konsultationen i ett ärende. Den konsultationsskyldige ska fråga den samiska företrädaren vilken inställning den har till ett sådant deltagande.

11 § Vid konsultationen ska den konsultationsskyldige, den samiska företrädaren och andra som deltar ange sin motiverade ståndpunkt i ärendet och yttra sig över de andras ståndpunkter. För den konsultationsskyldige ska detta dock gälla endast i ärenden där det inte finns någon part. Konsultationen ska genomföras i god anda.

Konsultationen ska fortsätta tills enighet eller samtycke i den fråga som är orsak till konsultationen uppnåtts eller tills den konsultationsskyldige eller den samiska företrädaren förklarar att enighet eller samtycke inte kan nås i ärendet.

Dokumentation

12 § Den konsultationsskyldige ska dokumentera vad som kommit fram vid konsultationen. Av dokumentationen ska det framgå när och hur konsultationen har genomförts, vilka som har deltagit och vem som har gjort dokumentationen.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2022.
 2. Lagen tillämpas inte på ärenden som har inletts före ikraftträdandet.

2 Förslag till lag om ändring i sametingslagen (1992:1433)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § sametingslagen (1992:1433) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §¹

Sametinget ska verka för en levande samisk kultur och ta initiativ till verksamheter och föreslå åtgärder som främjar denna kultur. Till Sametingets uppgifter hör särskilt att

1. besluta om fördelningen av statens bidrag och av medel ur Samefonden till samisk kultur och samiska organisationer samt av andra medel som ställs till samernas gemensamma förfogande,

2. delta i konsultationer enligt lagen (2021:000) om konsultation i frågor som rör det samiska folket,

2. utse ledamöterna i Sameskolstyrelsen,

3. utse ledamöterna i Sameskolstyrelsen,

3. fastställa mål för och leda det samiska språkarbetet,

4. fastställa mål för och leda det samiska språkarbetet,

4. medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas, däribland rennäringens intressen vid utnyttjande av mark och vatten,

5. medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas, däribland rennäringens intressen vid utnyttjande av mark och vatten,

5. informera om samiska förhållanden, och

6. informera om samiska förhållanden, och

6. utföra de övriga uppgifter som ankommer på Sametinget enligt lag eller annan författning.

7. utföra de övriga uppgifter som ankommer på Sametinget enligt lag eller annan författning.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2022.

¹ Senaste lydelse 2010:868.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor.

Samråd enligt första stycket ska ske genom att förvaltningsmyndigheten för en strukturerad dialog med de nationella minoriteterna i syfte att kunna beakta deras synpunkter och behov i myndighetens beslutsfattande.

I lagen (2021:000) om konsultation i frågor som rör det samiska folket finns särskilda bestämmelser om konsultationer med det samiska folket.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2022.

¹ Senaste lydelse 2018:1367.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (2021:000) om konsultation i frågor som rör det samiska folket

Härigenom föreskrivs att 2 och 4 §§ lagen (2021:000) om konsultation i frågor som rör det samiska folket ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt förslaget i 2.1

Föreslagen lydelse

Regeringen *och* statliga förvaltningsmyndigheter ska konsultera samiska företrädare innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna.

2 §
Regeringen, statliga förvaltningsmyndigheter, *regioner och kommuner* ska konsultera samiska företrädare innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna.

4 §

Skyldigheten att konsultera gäller inte för ärenden som rör

1. allmän ordning och säkerhet, totalförsvaret, säkerhets känslig verksamhet enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585) eller Sveriges säkerhet i övrigt,
2. statsbidrag i enskilda fall,
3. forskning i enskilda fall,
4. skadeståndsanspråk mot staten,
5. tillsyn,
6. frågor som avses i 9 kap. regeringsformen,
7. remissyttranden, *eller*
8. *plan- och bygglagen (2010:900).*

4. skadeståndsanspråk mot staten, *en region eller en kommun,*

6. frågor som avses i 9 kap. regeringsformen, *eller*
7. remissyttranden.

Skyldigheten att konsultera gäller inte heller frågor som rör ersättning till en enskild då ersättningen ska bestämmas med tillämpning av expropriationslagen (1972:719) eller 5 kap. 2 § fastighetsbildningslagen (1970:988).

Skyldigheten att konsultera i ärenden enligt plan- och bygglagen (2010:900) gäller endast ärenden om att anta eller ändra en regionplan, en översiktsplan, en detaljplan eller områdesbestämmelser.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.
 2. Bestämmelserna i den nya lydelsen tillämpas inte på ärenden som har inletts före ikraftträdandet.

BILAGA 3

Kulturutskottets yttrande 2021/22:KrU2y

En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har beslutat att ge kulturutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2021/22:19 En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket och följdmotioner i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Kulturutskottet begränsar sitt yttrande till konsultationsordning i ärenden som kan få direkt inverkan på samernas språk, kultur, näringar eller ställning som urfolk.

Utskottet föreslår att konstitutionsutskottet tillstyrker propositionen i de behandlade delarna och avstyrker de aktuella motionsyrkandena.

I yttrandet finns tre avvikande meningar (M, SD, C, V, KD).

Utskottets överväganden

Propositionen

Regeringen föreslår att en ny lag införs om konsultation i ärenden av särskild betydelse för samerna. Syftet med konsultationsordningen är att främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter genom att ge samerna möjlighet att utveckla sina ståndpunkter och bemöta andras i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. Konsultationerna syftar även till att ge det samiska folket insyn i processer och frågor i ett tidigt skede.

Förslaget innebär i korthet att regeringen och statliga förvaltningsmyndigheter ska vara skyldiga att konsultera Sametinget innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. I vissa fall ska konsultation även genomföras med en sameby eller en samisk organisation. Domstolar och vissa förvaltningsmyndigheter är inte skyldiga att konsultera. Konsultations-skyldigheten gäller inte heller i ärenden som endast berör enstaka samer. Även vissa andra ärendetyper och särskilt angivna fall undantas konsultations-skyldigheten och den gäller inte heller ärenden som rör fördelning av statsbidrag i enskilda fall.

Regeringen föreslår vidare att regioner och kommuner ansluts till konsultationsordningen två år efter grundförfattningens ikraftträdande. Detta ska ske genom förslag till lag om ändring i den nya lagen som föreslås träda i kraft den 1 mars 2024.

Ärenden som kan få direkt inverkan på samernas språk, kultur, näringar eller ställning som urfolk

Inom utgiftsområde 17 kan lagförslaget enligt regeringen innebära konsultation i ärenden om t.ex. ungdoms- och kulturmiljöfrågor, ortnamn, samiskt kulturarv, traditionell kunskap, samiska språk samt samisk kultur inom musik, teater, litteratur, konst och religion. De förvaltningsmyndigheter som främst är berörda inom utgiftsområdet är Statens kulturråd och Riksantikvarieämbetet.

Ju större negativ påverkan ett beslut kan bedömas ha på samernas kultur och samebyars egendomsrätt, desto större betydelse bör, enligt regeringen, samernas intressen kunna tillmätas i förhållande till andra motstående intressen i ärendet.

Motionerna

Tre partier (M, SD, KD) yrkar avslag på propositionen i sin helhet.

I kommittémotion 2021/22:4244 anför Karin Enström m.fl. (M, KD) att samernas rättigheter ska värnas samtidigt som andra intressen måste respekteras och beaktas. Motionärerna menar att regeringens förslag om konsultationsordning i två steg inte löser dessa utmaningar och svårigheter.

Enligt motionärerna bör förslaget avslås i sin helhet. Regeringen bör vidare beakta de förslag på konsultationsordning i förhållande till Sametinget som lades fram i Vissa samepolitiska frågor (Ds 2009:40) när förslaget omarbetas i sin helhet.

Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkar avslag på propositionen i sin helhet i kommittémotion 2021/22:4243 utifrån argumentet att förslaget inte uppnår en balanserad avvägning mellan olika intressen. Motionärerna menar att konsultationsordningen är alltför omfattande med avseende på både vilka frågor och vilken krets som ska konsulteras.

Centerpartiet yrkar i kommittémotion 2021/22:4249 av Linda Modig m.fl. yrkande 1 att lagen ska utvärderas efter tre år för att klargöra om lagstiftningens syfte uppnåtts och hur lagen påverkat ärendebördan och handläggningstiderna. I yrkande 2 föreslår motionärerna att konsultationsordningen endast ska gälla regeringen och dess myndigheter. Motionärerna menar att en utvärdering behövs som underlag för ett senare ställningstagande om konsultationer även på kommunal och regional nivå. Innan en sådan utvärdering är genomförd kan enligt motionärerna konsultationsskyldighet inte åläggas kommuner och regioner.

Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) yrkar i kommittémotion 2021/22:4238 yrkande 1 att regeringen ska intensifiera arbetet med att anpassa konsultationslagen till principen om rätten till ett fritt och informerat förhandssamtycke. I yrkande 2 föreslår motionärerna att regioner och kommuner bör anslutas till konsultationslagen vid lagens ikraftträdande. Motionärerna anser inte att regeringen presenterar tillräckligt starka skäl för att skjuta upp konsultationsordningen för kommuner och regioner till den 1 mars 2024.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att åtgärder som syftar till att främja det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv är en del av grunden i vårt statsskick och i vår demokrati. Vårt samhälle behöver bygga på en gemensam förståelse och respekt för de mänskliga rättigheterna och den särskilda ställning som samerna har som Sveriges urfolk.

I detta sammanhang är förslaget om en lag om konsultation i frågor som rör det samiska folket av stor betydelse. Utskottet menar därför att det inte är en framkomlig väg att låta nu gällande lagstiftning vara oförändrad eftersom de brister som finns skulle kvarstå. Utskottet finner även förslaget om att konsultationsskyldigheten inte ska gälla för ärenden som rör statsbidrag i enskilda fall väl avvägt. Det är viktigt att beslut om statsbidrag för t.ex. Skapande skola samt läs- och litteraturfrämjande, fattas enligt riktlinjerna för ansökningsprocesserna men däremot bör det vara möjligt att konsultera om föreskrifter för statsbidragen.

Från de utgångspunkter som utskottet har att beakta, föreslår utskottet att konstitutionsutskottet tillstyrker propositionen i dessa delar. Motionerna 2021/22:4238 (V), 2021/22:4243 (SD), 2021/22:4244 (M, KD) och 2021/22:4249 (C) bör avstyrkas.

Stockholm den 25 november 2021

På kulturutskottets vägnar

Christer Nylander

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christer Nylander (L), Vasiliki Tsouplaki (V), Viktor Wärnick (M), Lawen Redar (S), Hans Hoff (S), Bo Broman (SD), Lars Mejern Larsson (S), Catarina Deremar (C), Ann-Britt Åsebol (M), Angelika Bengtsson (SD), Azadeh Rojhan Gustafsson (S), Roland Utbult (KD), Åsa Karlsson (S), Jonas Andersson i Lingham (SD), Pernilla Stålhammar (MP), Magnus Stuart (M) och Ulrika Jörgensen (M).

Avvikande meningar

1. Ärenden som kan få direkt inverkan på samernas språk, kultur, näringar eller ställning som urfolk (M, SD, KD)

Viktor Wärnick (M), Bo Broman (SD), Ann-Britt Åsebol (M), Angelika Bengtsson (SD), Roland Utbult (KD), Jonas Andersson i Lingham (SD), Magnus Stuart (M) och Ulrika Jörgensen (M) anför:

En ny konsultationsordning måste vara ändamålsenlig, fylla sitt syfte och skapa mervärde utan att försämra och försvåra i andra viktiga avseenden, inte minst vad gäller materiella omständigheter kopplade till äganderätt och markanvändning. Flera remissinstanser menar att konsekvenserna av den nya konsultationsordningen inte är tillräckligt utredda och att konsekvensanalysen är bristfällig, medan Sametinget anser att förslaget inte är tillräckligt långtgående utifrån de internationella krav som ställs på urfolks rättigheter.

Vi menar att lagförslaget inte fullt ut avspeglar komplexiteten i frågan. Samtidigt som det är av stor vikt att värna det samiska folkets rätt till medbestämmande i grundläggande frågor, måste även statens skyldigheter och ansvar för alla invånare i denna del av landet beaktas.

Vi anser därför att regeringen bör beakta de förslag på konsultationsordning i förhållande till Sametinget som lades fram i Vissa samepolitiska frågor (Ds 2009:40) och att riksdagen avslår proposition 2021/22:19 i sin helhet.

Vi anser därmed att kulturutskottet bör föreslå för konstitutionsutskottet att propositionen avstyrks i sin helhet, att motionerna 2021/22:4238 (V) och motion 2021/22:4249 (C) avstyrks samt att konstitutionsutskottet tillstyrker motionerna 2021/22:4243 (SD) och 2021/22:4244 (M, KD).

2. Ärenden som kan få direkt inverkan på samernas språk, kultur, näringar eller ställning som urfolk (C)

Catarina Deremar (C) anför:

Centerpartiet välkomnar att frågor som rör samerna nu prioriteras på politisk nivå. En så här viktig lagstiftning måste vara genomarbetad, tydlig och faktiskt bidra till att lösa identifierade problem. För att kunna ta ställning till om konsultationer ska införas även på kommunal och regional nivå menar vi att lagen behöver utvärderas efter tre år, bl.a. utifrån hur antalet ärenden och handläggningstider påverkats samt om tillämpningen av lagen medfört ökade kostnader.

Jag vill därför att regeringen utvärderar en statlig konsultationsordning efter tre år för att ge underlag till ett senare ställningstagande om konsultationer är rimliga att införa på kommunal och regional nivå samt om det i så fall skulle medföra ersättning för ökade kostnader.

Jag anser därmed att kulturutskottet bör föreslå för konstitutionsutskottet att propositionen tillstyrks i sin helhet, att konstitutionsutskottet tillstyrker motion 2021/22:4249 (C) yrkandena 1 och 2 samt att motionerna 2021/22:4238 (V), 2021/22:4243 (SD) och 2021/22:4244 (M, KD) avstyrks.

3. Ärenden som kan få direkt inverkan på samernas språk, kultur, näringar eller ställning som urfolk (V)

Vasiliki Tsouplaki (V) anför:

Vänsterpartiet menar att regeringen fört in skrivningar som pekar i en riktning mot ett erkännande av principen om fritt och informerat förhandssamtycke, bl.a. genom att utvärderingen av den nya lagen ska undersöka vad principen innebär för den svenska statens relation till samerna i ljuset av konsultationsordningen. Vi menar dock att rätten att konsulteras inte enbart innebär en rätt att höras eller involveras utan den ska innebära en reell möjlighet att påverka.

Jag anser inte att kommuner och regioner har större behov av förberedelser än statliga förvaltningsmyndigheter. Skola, äldreomsorg och sjukvård är några exempel på mycket viktiga områden för de människor som påverkas av besluten.

Jag vill därför att regeringen intensifierar arbetet med att anpassa lagen till principen om rätten till ett fritt och informerat förhandssamtycke samt att regioner och kommuner ansluts till lagen vid dess ikraftträdande.

Jag anser därmed att kulturutskottet bör föreslå för konstitutionsutskottet att propositionen tillstyrks i sin helhet, att konstitutionsutskottet tillstyrker motion 2021/22:4238 (V) yrkandena 1 och 2 samt att motionerna 2021/22:4243 (SD), 2021/22:4244 (M, KD) och 2021/22:4249 (C) avstyrks.